

Research Articles

Received : 30 August 2023

Revised : 24 November 2023

Accepted : 16 December 2023

นวัตกรรมงานสร้างสรรค์การพัฒนาออกแบบลวดลายหนังใหญ่ เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี จังหวัดสิงห์บุรี¹

Innovation Creativity Development and Design of Nang Yai Patterns for Processing Products of Ladies Leather Bags Singburi Province.

ธรรมรัตน์ บุญสุข

Tammarat Boonsuk

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of fine and applied arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail : tammarat_b@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการดังนี้ 1) เพื่อศึกษาลวดลายสีสัน และเทคนิคการทำหนังใหญ่ 2) เพื่อศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนแผ่นหนัง 3) เพื่อออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี 4) เพื่อสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสำหรับสุภาพสตรี

วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์ ศึกษา ลวดลาย สีสัน ของหนังใหญ่ที่พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี ศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนหนังวัวและการลงสี โดยเลือกศึกษาเทคนิคการฉลุลาย ศึกษาลวดลายหนังใหญ่และร่างแบบกระเป๋าหนังสำหรับสุภาพสตรีลวดลายหนังใหญ่ จำนวน 10 ชุด แล้วนำผลวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญการออกแบบคัดเลือก ให้เหลือ 1 ชุด เพื่อทำต้นแบบ ศึกษารูปทรงและกระบวนการเย็บประกอบรูปทรงกระเป๋าสำหรับสุภาพสตรี สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบประเภทกระเป๋าหนังสำหรับสุภาพสตรีลวดลายหนังใหญ่ 1 ชุด จำนวน 3 ใบ ประกอบด้วย กระเป๋าคลัทช์ (Clutch) 1 ใบ กระเป๋าลายตัว (Saddle Bag) 1 ใบ กระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้ว และสายสะพาย (Duffel Bag) 1 ใบ

¹ นักสร้างสรรค์รุ่นใหม่ กองทุนส่งเสริมงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประจำปีงบประมาณ 2565

ผลการสร้างสรรค์พบว่า ด้านการออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี ได้กำหนดแนวคิดในการออกแบบให้สามารถมีประโยชน์ใช้สอยได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้รูปแบบความงามในด้านลวดลายที่มาจากการตอกฉลุลวดลายของหนังใหญ่ โดยนำจุดเด่นลวดลายการตอกฉลุสีสัน พื้นผิวมาจัดองค์ประกอบใหม่เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ มีความงามและสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย การออกแบบรูปทรงที่มีการศึกษารูปทรงกระเป๋าหนังสุภาพสตรีที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ใช้วัสดุที่มีความแข็งแรง เป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่นิยมในความแปลกใหม่และมีคุณค่าในลวดลายของศิลปะไทยที่มีคุณค่า และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กัน ด้านการสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสำหรับสุภาพสตรี พบว่าจากการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภค ต่อด้านแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรีคลัตช์ (Clutch) โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) ต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี กระเป๋าคล้ายตัวยู (Saddle Bag) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี ใบใหญ่มีหูหิ้ว และสายสะพาย (Duffel Bag) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) การออกแบบโดยใช้ลวดลายหนังใหญ่มารออกแบบมีความสวยงามและเหมาะสมกับการใช้งาน มีรูปแบบรูปทรง ที่มีความนิยมในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ที่มีทั้งความสวยงามคุณค่า และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กัน

คำสำคัญ : นวัตกรรมงานสร้างสรรค์, การพัฒนาออกแบบลวดลายหนังใหญ่,
การแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี

Abstract

The creation of this work of art aims to achieve the following objectives: 1) To study patterns, colors, and techniques used in the making of Nang Yai. 2) To explore techniques for creating Nang Yai patterns on leather sheets. 3) To design Nang Yai patterns for women's leather bags. 4) To create prototypes for women's leather bags.

The process of creating as well as studying pattern and colors of Nang Yai at the Nang Yai Museum of Wat Sawang Arom, Singburi Province starts with exploring techniques for creating Nang Yai patterns on cowhide and coloring techniques. This is done by studying the carving technique, exploring Nang Yai patterns, and creating designs for women's leather bags with Nang Yai. A total of 10 sets were produced. Then expert designer will help to analyze and select 1 set to be used as prototypes. To create prototypes, there will be a study of shapes and the assembly process for making women's leather bags. A set of prototype products of Nang Yai leather bags for women

consists of 3 pieces: 1 Clutch, 1 Saddle Bag, and 1 Duffel Bag with handles and shoulder straps.

The result of the creation process reveals that the design of Nang Yai patterns for women's leather bags is practical and suitable. To present a beautiful pattern derived from intricate leather carving, the creator has incorporated the key elements of the carved pattern, colors, and surface textures. Those factors are rearranged to create a unique composition that is beautiful and practical in everyday use. The design focuses on studying the shapes of women's leather bags that are currently popular. Durable materials are being used. This offers an alternative to customers who appreciate product novelty, value the intricate patterns of Thai art and also enjoy its functionality. In the making of prototype products for women's leather bags, it was found that the overall customer satisfaction towards the prototype of the women's clutch bags is high ($\bar{x} = 4.08$). The prototype of the saddle bag for women's bags also received a high overall satisfaction level ($\bar{x} = 4.10$), while the prototype of the large-sized duffel bag with handles and shoulder straps for women's bags also obtained a high overall satisfaction level ($\bar{x} = 4.14$). The leather bags that are made by incorporating Nang Yai Pattern are beautiful and functional. The designs and shapes are modern. The products are suitable and practical for daily life as they combine beauty, value, and functionality.

Keyword : Creative Innovation, The Design of Nang Yai patterns,
The making of Women's Leather Bag Products.

1. บทนำ

หนังใหญ่เป็นมหรสพที่ใช้หนังสัตว์แกะฉลุเป็นตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์แสดงโดยอาศัยการพากษ์เล่าเรื่องรามเกียรติ์ ประกอบกับการย่ำเท้าตามจังหวะและทำนองของวงปี่พาทย์ ผู้เชิดจะเชิดหน้าหนังแสงไฟ โดยมีฉากผ้าขาวหรือจอหนึ่งกั้นระหว่างแสงกับตัวหนังหรือตัวหนังกับผู้ชม ทำให้เกิดเงาเป็นมิติความใกล้ไกลของตัวละคร หนังใหญ่แสดงได้ทั้งกลางวันและกลางคืน (มนตรี ตราโมท, 2502 : 110) หนังใหญ่เป็นการแสดงที่ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมไทยหลายแขนงเข้าด้วยกันอันได้แก่ศิลปะการออกแบบลวดลายไทยเชิงจิตรกรรมผสมกับงานหัตถศิลป์การฉลุหนังและลงสี ที่ต้องอาศัยความประณีตรวมกันเป็นตัวหนังใหญ่ เมื่อนำออกมาแสดงก็มีการใช้ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ประกอบการแสดง จึงส่งผลให้การแสดงหนังใหญ่ มีคุณค่าทางศิลป์อย่างสมบูรณ์ วันเวลาที่ผันผ่านชักนำเอาความบันเทิงใหม่ๆ

หลังสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา มหรศพความบันเทิงแบบเดิม เช่น โขน ละครหุ่น หนังใหญ่ ไม่ได้รับความนิยมเหมือนเช่นแต่ก่อน เพราะรูปแบบและเนื้อหาการแสดงต้องใช้เวลาฝึกหัดนานและลงทุนสูง (กนกวรรณ สุวรรณวัฒนา, 2527) สาเหตุที่ทำให้การแสดงหนังใหญ่ได้รับความนิยมน้อยลงไว้วา อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกทำให้คนไทยขาดความสนใจในการแสดงหนังใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันในหลายๆด้านโดยเฉพาะการเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ทำให้ผู้คนเข้าถึงความบันเทิงใหม่ๆ ส่งผลให้สังคมในปัจจุบันขาดความตระหนักถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมการแสดงหนังใหญ่ จึงมีแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวันเพื่อให้สามารถใช้วัสดุและลวดลายจากหนังใหญ่มารดับตกแต่งให้เกิดความงามและคุณค่า

ดังนั้น จึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าศิลปะการทำหนังใหญ่ ผ่านการออกแบบนวัตกรรมงานสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการแปรรูปจากวัสดุที่ใช้ทำหนังใหญ่สร้างสรรค์ลวดลายใหม่มาประดับตกแต่งเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมอันมีคุณค่าผ่านผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกแบบสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของสังคมในปัจจุบันอีกทั้งให้เข้ากับยุคสมัย ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์วิเคราะห์ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น โดยทำการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคมีความต้องการและความคิดเห็นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการศึกษาลวดลายหนังใหญ่ แล้วนำมาออกแบบและพัฒนาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรีซึ่งมีประโยชน์ใช้สอยควบคู่กับความสวยงามที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทยผ่านกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์แปรรูปให้เกิดต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคให้มีตัวเลือกมากยิ่งขึ้น และยังเป็นส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมหนังใหญ่ที่เป็นมรดกของชาติให้สืบสานดำรงอยู่ได้ในทุกยุคทุกสมัยของสภาพสังคมในปัจจุบันได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของงานสร้างสรรค์

- 2.1 เพื่อศึกษาลวดลาย สี สัน และเทคนิคการทำหนังใหญ่
- 2.2 เพื่อศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนแผ่นหนัง
- 2.3 เพื่อออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี
- 2.4 เพื่อสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสำหรับสุภาพสตรี

3. ขอบเขตของงานสร้างสรรค์

3.1 เพื่อศึกษา ลวดลาย สี สัน ของหนังใหญ่ที่พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี

3.2 เพื่อศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนหนังวัวและการลงสี โดยเลือกศึกษาเทคนิคฉลุลาย

3.3 เพื่อศึกษาลวดลายหนังใหญ่และร่างแบบกระเป๋าน้ำสำหรับสุภาพสตรี อายุระหว่าง 30-45 ปี จำนวน 10 ชุด แล้วนำผลวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญการออกแบบ ให้เหลือ 1 ชุด เพื่อผลิตต้นแบบ

3.4 เพื่อศึกษารูปทรงและกระบวนการเย็บประกอบรูปทรงกระเป๋าน้ำสำหรับสุภาพสตรี

3.5 สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบประเภทกระเป๋าน้ำสำหรับสุภาพสตรีลวดลายหนังใหญ่ 1 ชุด จำนวน 3 ใบ ประกอบด้วย กระเป๋าคัดซ์ (clutch) 1 ใบ กระเป๋าค่ายด้วย (Saddle Bag) 1 ใบ กระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้ว และสายสะพาย (Duffel Bag) 1 ใบ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาอัตลักษณ์หนังใหญ่

ตารางที่ 1 สรุปตารางการวิเคราะห์ประเภทตัวหนังใหญ่ ตัวหนังใหญ่มี 7 ประเภท ส่วนใหญ่ทำจากหนังโคเนื่องจากเป็นหนังที่มีผิวละเอียดเหมาะสำหรับการฉลุหนังใหญ่

รูปตัวหนังใหญ่	ประเภทตัวหนัง	ลักษณะ
	หนังเทพเจ้า หนังเจ้าหรือหนังครู	เป็นตัวหนังที่ใช้สำหรับพิธีไหว้ครู ไม่ใช่แสดง มี 3 ตัวคือ พระฤๅษี พระอิศวรหรือพระนารายณ์และทศกัณฐ์
	หนังเฝ้าหรือหนังไหว้	เป็นหนังเดี่ยว หน้าเสี้ยว พนมมือ ถ้าเป็นตัวหนังที่ถืออาวุธ และชี้ไปทางเบื้องหน้า
	หนังคนเฒ่าหรือหนังเดิน	เป็นภาพหนังเดี่ยว หน้าเสี้ยว ถ้าเป็นตัวหนังที่เป็นตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์
	หนังง่า	เป็นหนังภาพเดี่ยว หน้าเสี้ยว ทำเหาะ คือทำที่ยกเท้าข้างใดข้างหนึ่งไว้ แสดงการสู้รบ อยู่ในท่าเหาะ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รูปตัวหนังสือใหญ่	ประเภทตัวหนังสือ	ลักษณะ
	หนังสือเมือง	จะประกอบด้วยภาพปราสาทราชวัง วิมาน พลับพลา ที่มีตัวละครในเรื่องที่จะแสดง
	หนังสือจับ	เป็นหนังสือที่มีภาพตัวละครในเรื่องส่วนใหญ่จะเป็น ภาพตัวละครในเรื่องกำลังต่อสู้กัน
	หนังสือเด็ด	เป็นหนังสือที่ไม่ได้จัดอยู่ในหนังสือประเภทใดประเภท หนึ่งโดยเฉพาะเช่น หนังสือเดี่ยว หนังสือประสาธ

ที่มา : ธรรมรัตน์ บุญสุข (2566)

4.2 การออกแบบลวดลายจากหนังสือใหญ่

4.2.1 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังสือใหญ่(พระราม)

ลวดลายต้นแบบ	การถอดตามแบบ	ออกแบบลายที่ 1	ออกแบบลายที่ 2	ออกแบบลายที่ 3

รูปที่ 1 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังสือใหญ่ (พระราม)

จากการถอดแบบลวดลายพระรามโดยกำหนดการถอดแบบใน 4 จุดที่มีลวดลายโดดเด่น
น่าสนใจ โดยนำส่วนประกอบของลวดลายที่ถอดแบบจากการนำมาออกแบบและจัดองค์ประกอบของ

ลวดลายใหม่ ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบลวดลายจากตัวละคร พระราม จำนวน 12 ลาย

4.2.2 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(นางสีดา)

ลวดลายต้นแบบ	การฉลุตามแบบ	ออกแบบลายที่ 1	ออกแบบลายที่ 2	ออกแบบลายที่ 3

รูปที่ 2 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(นางสีดา)

จากการถอดแบบลวดลายนางสีดาโดยกำหนดการถอดแบบใน 4 จุดที่มีลวดลายโดดเด่น น่าสนใจ โดยนำส่วนประกอบของลวดลายที่ถอดแบบจากการฉลุมาออกแบบและจัดองค์ประกอบของ ลวดลายใหม่ ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบลวดลายจากตัวละคร นางสีดา จำนวน 12 ลาย

4.2.3 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(หนุมาน)

ลวดลายต้นแบบ	การฉลุตามแบบ	ออกแบบลายที่ 1	ออกแบบลายที่ 2	ออกแบบลายที่ 3

รูปที่ 3 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(หนุมาน)

จากการถอดแบบลวดลายหุมนานโดยกำหนดการถอดแบบใน 4 จุดที่มีลวดลายโดดเด่น น่าสนใจ โดยนำส่วนประกอบของลวดลายที่ถอดแบบจากการฉลุมาออกแบบและจัดองค์ประกอบของ ลวดลายใหม่ ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบลวดลายจากตัวละคร หุมนานจำนวน 12 ลาย

4.2.4 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(ทศกัณฐ์)

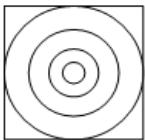
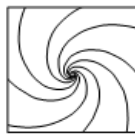
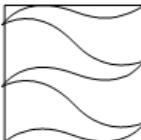
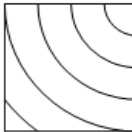
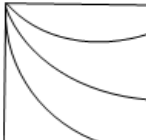
ลวดลายต้นแบบ	การฉลุตามแบบ	ออกแบบลายที่ 1	ออกแบบลายที่ 2	ออกแบบลายที่ 3

รูปที่ 4 การออกแบบลวดลายตัวละครหนังใหญ่(ทศกัณฐ์)

จากการถอดแบบลวดลายทศกัณฐ์โดยกำหนดการถอดแบบใน 4 จุดที่มีลวดลายโดดเด่น น่าสนใจ โดยนำส่วนประกอบของลวดลายที่ถอดแบบจากการฉลุมาออกแบบและจัดองค์ประกอบของ ลวดลายใหม่ ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบลวดลายจากตัวละคร ทศกัณฐ์จำนวน 12 ลาย

4.3 การออกแบบโครงสร้างลายด้วยวิธีการทับซ้อน

ตารางที่ 2 ตารางการออกแบบโครงสร้างลายด้วยวิธีการทับซ้อน

ลำดับ	โครงสร้างของลาย	สีหนัง	รายละเอียด
ลายที่ 1			เป็นการใช้วงกลม 4 -ขนาดมาวางทับซ้อนกัน เพื่อให้เกิดระยะโดยใช้สี 4 สี
ลายที่ 2			ลักษณะเป็นลายก้นหอยมีชิ้นส่วน 8 ชิ้น 4 สีสีมนวนเข้าหากัน
ลายที่ 3			เป็นการใช้เส้นโค้งที่มีระยะแคบไปหากว้าง โดยจัดวางเรียงกันเป็นระยะ ใช้ 4 สีสลับกัน
ลายที่ 4			เป็นการเรียงเส้นโค้งที่มีระยะเท่าๆกันโดยใช้สี 4 สี ต่อกัน
ลายที่ 5			เป็นการเรียงเส้นโค้งจากแคบไปหากว้าง และสลับทางไขว้กันโดยใช้สี 4 สี
ลายที่ 6			เป็นลายที่มีลักษณะคล้ายดอกไม้โดยมีกลีบดอก 4 กลีบจัดเรียงเชื่อมต่อกันโดยรอบใช้สี 4 สีสลับกัน

ที่มา : ธรรมรัตน์ บุญสุข (2566)

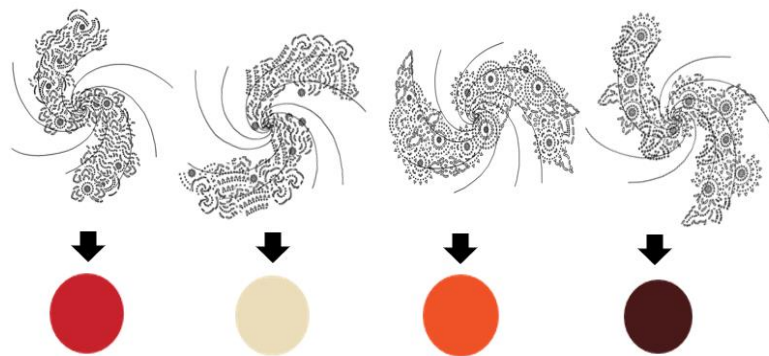
การออกแบบโครงสร้างลายด้วยเทคนิคการทับซ้อนเพื่อต้องการให้ลายที่ออกแบบสามารถแยกเป็นชิ้นส่วนขนาดต่างๆ ได้นำมาจากเส้นโค้งที่มาจากลวดลายหนังใหญ่ ที่มีความสวยงามให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว โดยออกแบบจำนวน 6 ลายเพื่อใช้ในการคัดเลือกให้ได้ 1 ลาย จากการออกแบบโครงสร้าง

ลายทับซ้อนของพื้นผิวทั้ง 6 แบบแล้วจึงสร้างเครื่องมือแบบ สอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกให้เหลือเพียง 1 ลาย และลายที่ได้ถูกคัดเลือกคือ ลายที่ 2

รูปที่ 5 โครงสร้างลายที่ 2 ถูกคัดเลือกเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ

4.4 การจัดองค์ประกอบลดทอนลายฉลุตัวละครลงบนโครงสร้างลายด้วยวิธีการทับซ้อน

รูปที่ 6 การจัดองค์ประกอบลดทอนลายฉลุตัวละครลงบนโครงสร้างลาย

การนำลดทอนลายจากการออกแบบของตัวละครหนึ่งใหญ่ มาวางทับซ้อนกันอย่างอิสระเพื่อให้เกิดลดทอนที่แปลกใหม่โดยต้องการให้มีความแตกต่างจากการฉลุหนึ่งใหญ่แบบเดิมแต่ยังคงอัตลักษณ์ของลดทอนที่มีความเป็นหนึ่งใหญ่โดยใช้ สีแดงแทนลายฉลุทับซ้อนพระราม สีธรรมชาติแทนลายฉลุทับซ้อนนางสีดา สีส้มแทนลายฉลุทับซ้อนหนุมานและสีน้ำตาลแทนลายฉลุทับซ้อนทศกัณฐ์

4.5 ต้นแบบนวัตกรรมลวดลายหนังใหญ่

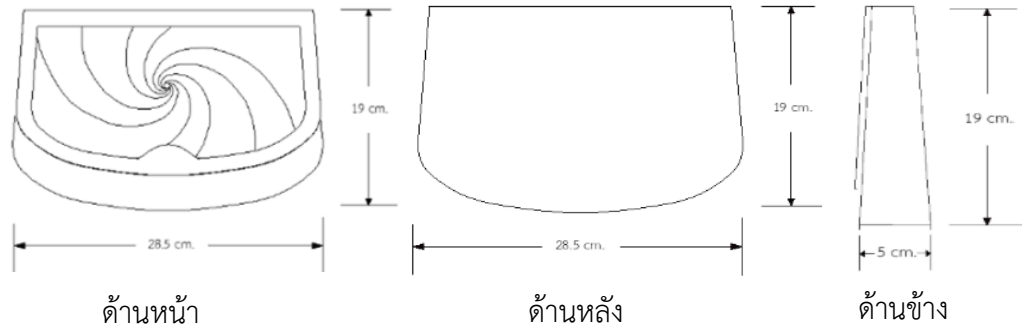
รูปที่ 7 ต้นแบบนวัตกรรมลวดลายหนังใหญ่

การออกแบบด้วยวิธีการทับซ้อนของลวดลายฉลุที่มีอัตลักษณ์ของหนังใหญ่มาจัดองค์ประกอบใหม่และการแยกชิ้นส่วนแล้วนำมาวางทับซ้อนแล้วประกอบเย็บ มีความแปลกใหม่สวยงามเหมาะสมในการนำไปออกแบบกับผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง

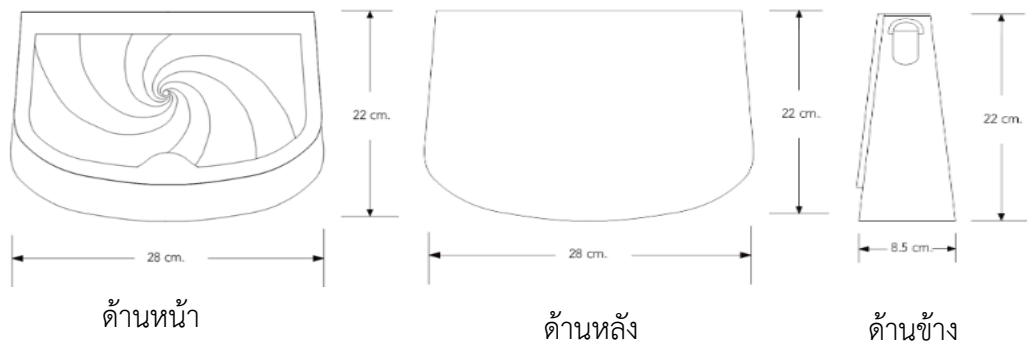
4.6 ออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี

กระเป๋าหนังสุภาพสตรีเป็นของใช้ที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันเพราะเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการบรรจุสิ่งของ ผู้ออกแบบได้ศึกษาเทรนด์ของกระเป๋าหนังสุภาพสตรี เพื่อนำมาออกแบบรูปทรงให้มีความสวยงาม ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมไทยลวดลายหนังใหญ่เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ มีประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดี โดยร่างแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี จำนวน 10 ชุด ภายใน 1 ชุด มีจำนวน 3 ใบ ประกอบไปด้วย กระเป๋าคลัทช์ กระเป๋าล້วยตัวยู กระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คัดเลือกเพื่อให้เหลือเพียง 1 ชุด เพื่อนำไปผลิตต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี สรุปได้ว่าการคัดเลือกภาพร่างกระเป๋าหนังสุภาพสตรีชุดที่ 9

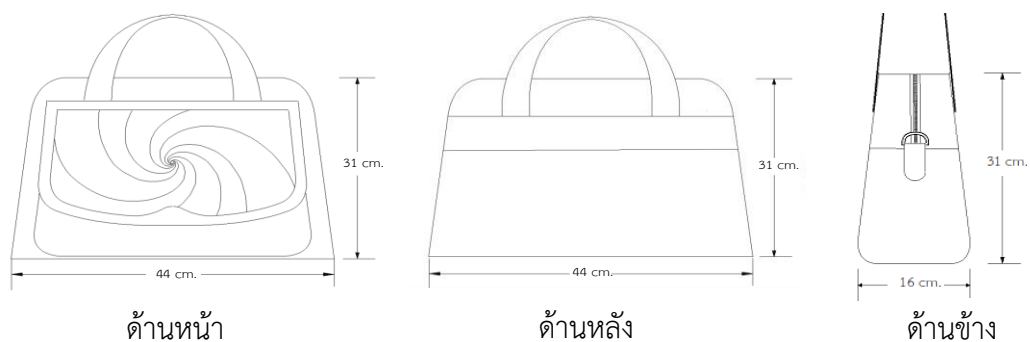
4.7 การกำหนดขนาดกระเป๋านั่งสุภาพสตรี ชุดที่ 9 ที่มีคะแนนสูงสุด เพื่อนำไปใช้ทำต้นแบบ

รูปที่ 8 ขนาดกระเป๋าคลัทช์

รูปที่ 9 ขนาดกระเป๋าคล้ายตัวยู

รูปที่ 10 ขนาดกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย

4.8 ต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี

รูปที่ 11 ต้นแบบกระเป๋าคัลท์ช์

รูปที่ 12 ต้นแบบกระเป๋าล้ายตัวยู

รูปที่ 13 ต้นแบบกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย

5. ประโยชน์ของการวิจัย

- 5.1 ได้ความรู้ใหม่ในการทำลวดลายหนังใหญ่เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี
- 5.2 เป็นการช่วยส่งเสริมสร้างสรรค์และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- 5.3 ถ่ายทอดความรู้จากการสร้างสรรค์ให้กับคนในชุมชนเพื่อผลิตสินค้าสำหรับจำหน่ายในพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี

6. การสรุปผลการวิจัย

6.1 ผลจากการศึกษาลวดลาย สีเส้น และเทคนิคการทำหนังใหญ่

จากการศึกษาตัวหนังใหญ่ในพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าด้านลวดลายของหนังใหญ่ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ลวดลายตัวละครในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และอีกส่วนคือลวดลายพื้นหลังที่เป็นองค์ประกอบให้หนังใหญ่มีความสมบูรณ์เช่น ลายกนก ลายกระจัง ลายประจำยาม เป็นต้น ทั้งนี้มีลายแม่แบบจากภาพวาดจิตรกรรมไทยที่มีลายเส้นที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เครื่องมือที่ตอกฉลุมีลักษณะเป็นรูวงกลมที่มีความคม มีขนาดต่างๆ นำมาตอกลวดลายต่างๆ บนหนัง ในส่วนของเส้นจะใช้วิธีตอกฉลุซ้ำและเรียงกันให้เป็นเส้นโค้งหรือเส้นตรงในลักษณะต่างๆ ตามที่วาดแบบไว้ โดยต้องมีการเว้นระยะของการตอกในจุดต่างๆ ด้านสีเส้นของหนังใหญ่ จะมี 2 ประเภท โดยประเภทแรกจะเป็นหนังใหญ่ที่ใช้แสดงกลางวันจะระบายสีที่เป็นสีโทนร้อน เช่นสีแดง สีส้ม สีเขียวเพื่อให้ดูมีสีสันน่าสนใจ ส่วนหนังใหญ่ที่ใช้ในการแสดงกลางคืนจะใช้สีโทนเข้ม เช่นสีดำ สีน้ำตาล สีแทน ด้านเทคนิคการทำหนังใหญ่ พบว่าเทคนิคการทำหนังใหญ่เป็นการสืบทอดเทคนิคจากรุ่นสู่รุ่นโดยกรรมวิธีดั้งเดิมตั้งแต่การคัดเลือกหนังมาแช่น้ำเกลือ การฟอกหนังชุดขนออกแล้วนำไปซึงกับไม้ การสร้างลวดลายการบนตัวหนัง การตอกฉลุจะใช้เครื่องมือที่และวิธีการดั้งเดิมโดยใช้ตัวตอกจุ่มเทียนหรือขี้ผึ้งเพื่อให้หนังที่ถูกต้องฉลุหลุดออกง่าย การลงสีตัวหนังใหญ่ในปัจจุบันมีการนำสีที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดมาใช้ เช่นสีแอลกอฮอล์ สีอะคริลิก การติดไม้สำหรับจับเชิดใช้ไม้ไผ่ เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น

6.2 ผลการศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนแผ่นหนัง

จากการศึกษาเทคนิคการทำลวดลายหนังใหญ่บนแผ่นหนัง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ระยะที่ 1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และการย้อมลวดลาย โดยจะใช้ตุ้ตู่เบอร์ 15 เบอร์ 13 ตัวตอกสามเหลี่ยม และตัวตอกวงรีขนาดที่เหมาะสมกับลวดลาย โดยใช้ร่วมกับค้อนไม้และเชียงพลาสติกที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป หนังฟอกตากแห้งหรือหนังแก้วที่นำมาใช้ทำเป็นหนังที่มีขายในแหล่งที่ขายวัสดุอุปกรณ์การทำเครื่องหนัง มีความหนาประมาณ 1 มิลลิเมตร ย่อยต่อการตอกฉลุ สีย้อมหนังจะใช้สีแอลกอฮอล์ที่ติดทนนาน ระยะที่ 2 การออกแบบลวดลายเป็นการนำจุดย่อยของลวดลายเดิมมาออกแบบสร้างสรรค์และจัดองค์ประกอบใหม่เพื่อไม่ให้ซ้ำแบบเดิมจากนั้นนำมาวางทับซ้อนกันแบบอิสระ ระยะที่ 3

การออกแบบพื้นผิวเพื่อสร้างความแตกต่างจากเดิม เนื่องจากพื้นผิวของการตอกฉลุหนังใหญ่ดั้งเดิมจะเป็นพื้นผิวเรียบระนาบเดียวกันทั้งแผ่น การออกแบบให้มีความแปลกใหม่โดยการทำหนังให้เป็นชิ้นส่วน 8 ชิ้นมาติดต่อกันแล้วเย็บ เพื่อให้เกิดพื้นผิวที่ต่างระดับโดยย้อมสีหนัง 4 สี คือ สีแดง สีส้ม สีนํ้าตาล และสีธรรมชาติ วางสลับสีกันให้เกิดความสวยงามแปลกใหม่

6.3 ผลการออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี

การออกแบบกำหนดแนวคิดให้ สามารถใช้สอยได้ตามหน้าที่อย่างเหมาะสมประกอบด้วย แบบร่างกระเป๋าหนังสุภาพสตรี จำนวน 10 ชุด ภายใน 1 ชุด มีจำนวน 3 แบบ คือ กระเป๋าคลัตช์ (Clutch Bag) กระเป๋าลายตัวยู (Saddle Bag) กระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย (Duffel Bag) เพื่อให้ได้รูปแบบที่แสดงอัตลักษณ์ของศิลปะหนังใหญ่ที่มีความงามในด้านลวดลายที่ฉลุบนหนัง

6.4 ผลการสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี

การสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังสุภาพสตรี ผู้ศึกษานำภาพร่างกระเป๋าหนังสุภาพสตรี ที่ได้คะแนนสูงสุดจากผู้เชี่ยวชาญการออกแบบคือ ชุดที่ 9 ได้ มาสร้างต้นแบบจำนวน 3 แบบ โดยใช้วัสดุของจริงและทำตามสัดส่วนที่ได้กำหนดไว้ในแบบร่าง ทำให้ทราบถึงขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ที่แปรรูปจากหนังใหญ่มาสร้างลวดลายให้มีความเป็นเอกลักษณ์ ในกระเป๋าหนังสุภาพสตรีและมีความหมายที่แสดงถึงที่มาของหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อได้ต้นแบบที่สำเร็จแล้วจึงนำไปสำรวจความพึงพอใจ เจ้าของร้านขายกระเป๋าหนังและลูกค้าที่มาเลือกซื้อกระเป๋าหนังภายในตลาดนัดสวนจตุจักร โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้บริโภค ต่อต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรีคลัตช์ (Clutch) โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) ต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรีกระเป๋าลายตัวยู (Saddle Bag) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และต้นแบบกระเป๋าหนังสุภาพสตรี ใบใหญ่มีหูหิ้ว และสายสะพาย (Duffel Bag) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) การออกแบบโดยใช้ลวดลายหนังใหญ่มาออกแบบมีความสวยงามและเหมาะสมกับการใช้งาน มีรูปแบบรูปทรง ที่มีความนิยมในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ที่มีทั้งความสวยงาม คุณค่า และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กัน

7. การอภิปรายผล

การออกแบบลวดลายหนังใหญ่สำหรับกระเป๋าหนังสุภาพสตรี มีการกำหนดแนวคิดในการออกแบบให้สามารถมีประโยชน์ใช้สอยได้อย่างเหมาะสมประกอบด้วย เพื่อให้ได้รูปแบบที่แสดงความงามในด้านลวดลายที่ออกแบบมาจากการตอกฉลุลวดลายของหนังใหญ่ โดยการออกแบบได้นำจุดเด่นลวดลายการตอกฉลุ สีสน พื้นผิวมาออกแบบด้วยการจัดองค์ประกอบใหม่เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ มีความงามและสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย การออกแบบรูปทรงที่มีการศึกษารูปทรงกระเป๋าหนังสุภาพสตรีที่นิยมใช้ในปัจจุบัน วัสดุที่มีความแข็งแรงมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน สามารถเป็นผลิตภัณฑ์

ทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่นิยมในความแปลกใหม่และมีคุณค่าในลวดลายของศิลปะไทยที่มีความสวยงาม
คุณค่า และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กัน สอดคล้องกับ สุทธิดา เอกวนิชชา (2563) ศึกษาเรื่องการวิจัยและ
พัฒนารูปแบบกระเป๋านางสานที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์
กระเป๋านางสานของแบรนด์ธุรกิจเครื่องหนัง และเพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋
นางสานที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย สำหรับธุรกิจเครื่องหนังในประเทศไทย

การออกแบบโดยการนำภูมิปัญญาการทอกลู่นั่งใหญ่มาสร้างสรรค์ลวดลายและแปรรูป
ให้อยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋านางสานสุภาพสตรี ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นการสร้างมูลค่าเชิง
พาณิชย์โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและเพื่อให้เกิดการรับรู้และการสืบสานในอนาคตต่อไป

ด้านการสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋านางสานสุภาพสตรี พบว่าจากการศึกษาระดับ
ความพึงพอใจ ที่มีต่อต้นแบบกระเป๋านางสานสุภาพสตรีลวดลายนั่งใหญ่ทั้ง 3 แบบ ในด้านต่างๆได้แก่
ด้านสร้างสรรค์นวัตกรรมลวดลายนั่งใหญ่ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบและรูปทรงกระเป๋านาง
สุภาพสตรี ด้านความเหมาะสมการใช้วัสดุในการทำ และด้านความพึงพอใจในการนำไปใช้ อยู่ในระดับดี
การออกแบบโดยใช้ลวดลายนั่งใหญ่มาออกแบบมีความสวยงามและเหมาะสมกับการใช้งาน มีรูปแบบ
รูปทรง ที่มีความนิยมในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ที่มีทั้ง ความสวยงาม
คุณค่า และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กัน สอดคล้องกับการวิจัย ปานฉัตร อินทร์คง (2560) งานออกแบบ
ต้องสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นจากภาพลักษณ์ของสินค้าที่นอกเหนือจากหน้าที่การใช้งาน ใน
ขณะเดียวกันประโยชน์ใช้สอยที่ได้รับยังมีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน รูปแบบมีความ
สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันจึงจะทำให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

การสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋านางสานสุภาพสตรี เพื่อเป็นการทดลองในด้าน
เทคนิคการทำ ความเหมาะสมและข้อดีข้อเสียของวัสดุที่นำมาใช้ทำ แล้วจึงนำต้นแบบไปสอบถามข้อมูล
ความพึงพอใจของผู้บริโภค แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง ผลิตภัณฑ์กระเป๋านางสานสุภาพสตรี
ให้มีรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย

7.1 สามารถนำลวดลายนั่งใหญ่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปออกแบบพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์
ประเภทอื่นๆ ได้

7.2 นำการออกแบบและเทคนิคการทำกระเป๋านางสานสุภาพสตรีลวดลายนั่งใหญ่ไปใช้พัฒนา
เป็นสื่อการสอนนิสิตนักศึกษาวัยรุ่นเครื่องหนังได้

7.3 นำผลการวิจัยไปถ่ายทอดสู่ชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้
ในครัวเรือน

8. เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สุวรรณวัฒนา. (2527). *หนังสือวัดขนอน จังหวัดราชบุรี*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2521). *หนังสือของไทย*. ศิลปากร.
- ปานฉัตต์ อินทร์คง. (2560). *การประยุกต์ใช้ผ้าทอจันทันร่วมกับงานจักสานเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครสวรรค์*. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- มนตรี ตราโมท. (2502). *การละเล่นของไทย*. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- สุทธิดา เอกวนิชชา. (2563). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบกระเป๋าหนังสานที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย*. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศิลป]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2541). *อัตลักษณ์*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2550). *ออกแบบเฟอร์นิเจอร์*. โอเดียนสโตร์.